

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.11.15>

УДК 351/354: 332.146.3: 005.32

В. Б. Бородій,

аспірант, Міжрегіональна Академія управління персоналом

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-3877-6743>

**ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ
РЕСУРСНОГО РЕГІОНУ**

V. Borodii,

Postgraduate Student, Interregional Academy of Personnel Management

**PRINCIPLES OF FORMING A MECHANISM FOR
PUBLIC MANAGEMENT OF THE INNOVATIVE POTENTIAL
OF A RESOURCE REGION**

Регіони з сировинною спеціалізацією мають специфічні особливості соціально-економічного розвитку, які ускладнюють стимулювання інноваційної активності. Необхідно узагальнити емпіричні дослідження та розробити механізм публічного управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону,

який би поєднував інтереси всіх учасників (держава, бізнес, населення) та інструменти управління, налаштовані на умови ресурсної економіки.

Встановлено консенсус щодо активної ролі держави в інноваційному розвитку (концепція інноваційних систем, модель «Потрійної спіралі»). Проте, існує проблема «one size does not fit all», що вимагає спеціальної адаптації управлінських підходів до соціально-економічного контексту, зокрема, до ресурсної економіки. Для розробки механізму використано концепцію економічних механізмів (Л. Гурвіц, Р. Майєрсон, Е. Маскін), що трактує механізм як правила гри, які формують стимули для учасників і забезпечують сумісність стимулів (*incentive compatibility*) задля досягнення загальної мети.

Механізм публічного управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону визначено як систему управлінських інструментів, що формують стимули для учасників інноваційного процесу та спрямовані на підвищення інноваційної результативності економіки ресурсного регіону.

Виділено та систематизовано дві групи управлінських інструментів:

1. Загальні інструменти інноваційної політики (за Едлером), які впливають на попит/пропозицію інновацій та підсистеми регіональної інноваційної системи (PIC).

2. Специфічні інструменти, які враховують сировинну спеціалізацію і розподілені за трьома групами:

- Інструменти оподаткування: Вилучення природної ренти (з можливістю часткового її спрямування у регіональні бюджети), стимулювання ресурсної віддачі та геологорозвідки через податкові пільги.

- Інструменти підвищення інклюзії добувної промисловості в економіку регіону: Розвиток супутніх виробництв (постачання високотехнологічного обладнання та сервісів), розвиток обробних виробництв (глибока переробка ресурсу), зобов'язання щодо розвитку науки та технологій (R&D-підрозділи, співпраця з локальними університетами).

- *Облік інтересів населення та майбутніх поколінь: Розподіл рентних надходжень через створення фондів розвитку (на національному чи регіональному рівні) для довгострокового розвитку; розвинена система соціального контролю над рентними потоками для боротьби з корупцією; підвищені екологічні вимоги до видобувних підприємств; участь усіх рівнів влади (включаючи регіональну та місцеву) у ліцензуванні та концесійних угодах.*

Для коректного застосування механізму (його «налаштування» під конкретний регіон) визначено низку послідовних етапів: 1) Аналіз соціально-економічних умов; 2) Аналіз регіональної інноваційної системи (оцінка потенціалу та функцій); 3) Аналіз інтересів основних суб'єктів; 4) Формулювання цілей інноваційного розвитку (зокрема, цілі інклюзії, підприємництва та екологічності); 5) Селекція управлінських інструментів; 6) Забезпечення застосування механізму (що критично залежить від розвиненої судової системи та інституту демократії для усунення корумпованих «контролерів»).

Принципи формування механізму публічного управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону мають базуватися на узгодженні стимулів ключових стейкхолдерів та використанні специфічних компенсаційних інструментів, спрямованих на подолання негативних ефектів сировинної економіки. Успішність реалізації цього механізму прямо залежить від прозорості, ефективності судової системи та розвиненого громадського контролю.

Regions with raw material specialization have specific features of socio-economic development, which complicate the stimulation of innovative activity. It is necessary to generalize empirical research and develop a mechanism for public management of the innovative potential of a resource region, which would combine the interests of all participants (state, business, population) and management tools tuned to the conditions of the resource economy.

A consensus has been established on the active role of the state in innovative development (the concept of innovation systems, the Triple Helix model). However, there is a problem of "one size does not fit all", which requires special adaptation of management approaches to the socio-economic context, in particular, to the resource economy. To develop the mechanism, the concept of economic mechanisms was used (L. Hurwitz, R. Myerson, E. Maskin), which treats the mechanism as the rules of the game that form incentives for participants and ensure incentive compatibility to achieve a common goal.

The mechanism of public management of the innovation potential of a resource region is defined as a system of management tools that form incentives for participants in the innovation process and are aimed at increasing the innovation performance of the economy of the resource region.

Two groups of management tools are identified and systematized:

1. General innovation policy tools (according to Edler), which affect the demand/supply of innovations and the subsystems of the regional innovation system (RIS).

2. Specific tools that take into account raw material specialization and are divided into three groups:

◦ Taxation tools: Extraction of natural rent (with the possibility of its partial allocation to regional budgets), stimulation of resource returns and geological exploration through tax breaks.

◦ Tools for increasing the inclusion of the extractive industry in the regional economy: Development of related industries (supply of high-tech equipment and services), development of manufacturing industries (deep processing of resources), commitments to the development of science and technology (R&D units, cooperation with local universities).

◦ Taking into account the interests of the population and future generations: Distribution of rent revenues through the creation of development funds (at the national or regional level) for long-term development; a developed system of social control over rent flows to combat corruption; increased environmental requirements for extractive

enterprises; participation of all levels of government (including regional and local) in licensing and concession agreements.

For the correct application of the mechanism (its "tuning" for a specific region), a number of sequential stages have been identified: 1) Analysis of socio-economic conditions; 2) Analysis of the regional innovation system (assessment of potential and functions); 3) Analysis of the interests of the main subjects; 4) Formulation of the goals of innovative development (in particular, the goals of inclusion, entrepreneurship and environmental friendliness); 5) Selection of management tools; 6) Ensuring the application of the mechanism (which critically depends on a developed judicial system and the institution of democracy to eliminate corrupt "controllers").

The principles of forming a mechanism for public management of the innovative potential of the resource region should be based on the coordination of incentives of key stakeholders and the use of specific compensation tools aimed at overcoming the negative effects of the raw material economy. The success of the implementation of this mechanism directly depends on the transparency, efficiency of the judicial system and developed public control.

Ключові слова: *публічне управління, економічний механізм, інноваційний потенціал, ресурсний регіон, сумісність стимулів, інклюзія, рентна економіка, інструменти оподаткування.*

Keywords: *public management, economic mechanism, innovative potential, resource region, compatibility of incentives, inclusion, rent economy, taxation tools.*

Постановка проблеми.

Регіони з сировинною спрямованістю економіки мають виражені особливості соціально-економічного розвитку, які необхідно враховувати при розробці заходів стимулювання інноваційної активності. У літературі описано кейси інноваційного розвитку окремих ресурсних країн та регіонів; розглянуто групи інструментів стимулювання інноваційної діяльності у ресурсних

економіках, такі як інструменти оподаткування, інструменти інклюзії добувної промисловості в економіку регіону та сукупність управлінських інструментів, спрямованих на підвищення загальної інноваційної результативності економіки ресурсного регіону [3]. У цьому дослідженні пропонується узагальнити попередні емпіричні дослідження та на їх основі розробити механізм публічного управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону. Використання концепції економічних механізмів дозволяє пов'язати воедино інтереси учасників інноваційної діяльності, цілі інноваційного розвитку та інструменти управління, підібрані з урахуванням особливостей ресурсної економіки.

Аналіз літературних джерел.

У сучасній літературі з публічного управління існує консенсус щодо важливості участі держави в інноваційному розвитку країн та регіонів. У рамках концепції інноваційних систем роль держави простежується у формуванні інституційного та інфраструктурного оточення інноваційного процесу, усуненні недосконалостей та провалів системи. Модель «Потрійної спіралі» має на увазі активну участь державних органів у створенні, поширенні та використанні нових знань поряд з іншими учасниками спіралі – наукою та виробництвом [1]. Незважаючи на узгодженість у питанні необхідності участі держави в інноваційному розвитку, відкритим залишається питання щодо меж цієї участі, про баланс між державною політикою та природними економічними регуляторними механізмами [2]. Іншою методологічною проблемою є той факт, що підходи та інструменти, що добре зарекомендували себе в одних умовах, виявляються неадекватними в іншій економічній системі ("one size does no fit all") і вимагають спеціальної "налаштування" під соціально-економічний контекст конкретної економіки.

Формулювання мети. Обґрунтувати принципи формування механізму публічного управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

У цій роботі використовується перший підхід до поняття економічного механізму, розвиток якого пов'язують із іменами лауреатів Нобелівської премії з економіки Л.Н. Гурвіцем, Р. Майерсоном та Е. Маскіним [4]. Загалом, у межах цього підходу економічний механізм визначається як «взаємодія між суб'єктами у певних економічних відносинах формі стратегічної гри, у якій визначено умови взаємодії суб'єктів, описані результати, яких призведуть набори певних дій (стратегії гравців)» [4]. Хронологічно перше визначення економічного механізму було дано Л. Гурвіцем, який представляв механізм, як «взаємодія між суб'єктами та центром, що складається з трьох стадій: кожен суб'єкт у приватному порядку посилає центру повідомлення m_i ; центр, отримавши всі повідомлення, обчислює гаданий результат: $Y = f(m_1, \dots, m_n)$; центр оголошує результат Y_i , за потребою, втілює його в життя» [4].

Звернення до інтерактивного підходу для розробки та обґрунтування механізму управління інноваційним потенціалом зумовлене такими перевагами:

1. Прикладний характер концепції економічних механізмів. Автори концепції використовують інструментарій теорії ігор для опису процесу прийняття рішень учасниками економічних відносин. Це дозволяє не тільки пояснити причини недосконалостей ринку, що виникають через асиметрію інформації, але й надає широкі можливості для практичного застосування, наприклад, при конструюванні умов аукціонів та торгів [5].

2. Акцент на узгодженні інтересів учасників. У концепції економічних механізмів важлива роль відводиться вивченню інтересів учасників господарської діяльності та стимулів, які керують ними при прийнятті рішень про обмін. Механізм, на думку авторів концепції, покликаний забезпечити узгодження інтересів учасників задля досягнення спільної мети економічної системи (наприклад, рівноваги). Запроваджується принцип сумісності стимулів

(incentive compatibility), згідно з яким учасники вибиратимуть стратегію, яка, з одного боку, відповідає їх інтересам та одночасно узгоджується з інтересами інших учасників.

3. Можливість формування механізмів задля досягнення управлінських цілей. Автори концепції припускають можливість конструювання економічних механізмів, які відповідають заданим характеристикам. І тому необхідно дотримання низки умов: «Ми починаємо з визначення бажаного результату чи соціальної мети. Потім ми запитуємо, чи можна так сконструювати відповідний інститут (механізм), щоб досягти цієї мети. Якщо відповідь «так», то нам потрібно дізнатися, який вид може мати цей механізм» [6].

Підхід до трактування економічного механізму, як до правил гри, що визначає спосіб і результат взаємодії учасників господарських процесів, наближає його до поняття інституту. Проте є суттєві різницю між ними. Механізм є більш вузькою, прикладною категорією, оскільки «задає безліч виборів учасників економічних відносин і пов'язані з кожним з цих виборів результати» [7], формує стимули для учасників, що дозволяють регулювати їх дії і досягати задану загальну мету. Тоді як інститут має більше значення, не обмежуючи набір стратегій учасників, задаючи рамкові умови. З іншого боку, існують неекономічні інститути, і навіть категорія неформальних інститутів, які важко описати з допомогою інструментарію економічних механізмів.

Спираючись на концепцію економічних механізмів, під механізмом управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону, у цьому дослідженні розуміється система управлінських інструментів, що формують стимули для учасників інноваційного процесу, та спрямованих на підвищення інноваційної результативності економіки ресурсного регіону. Таким чином, для формування механізму необхідно визначити його мету та підібрати інструменти, які забезпечують узгодження інтересів суб'єктів (населення регіону, регіональних органів влади, видобувних компаній, регіонального бізнесу, органів публічного

управління тощо) і сприятимуть цілям інноваційного розвитку ресурсного регіону. Крім того, цілі та інструменти мають бути узгоджені з особливостями економічного розвитку ресурсних регіонів.

Щоб визначити набір інструментів управління для формування механізму управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону, розглянемо весь спектр можливостей за двома напрямками: загальні інструменти інноваційного розвитку (застосовувані без урахування спеціалізації економіки) та специфічні, що використовуються для стимулювання інноваційної діяльності в ресурсних регіонах.

Систематизацію загальних інструментів інноваційної політики провів Дж. Едлер [8] на основі аналізу низки робіт. Автор розподілив інструменти інноваційної політики за напрямками впливу (на попит чи пропозицію інновацій) та цілям, на досягнення яких спрямовані ці інструменти.

Наведений Дж. Едлером набір інструментів інноваційної політики впливає на основні підсистеми РІС: перші три інструменти спрямовані на створення інновацій, підтримку винахідницької та наукової діяльності; інструменти з 3 по 5-й орієнтовані розвиток навичок зі створення і комерціалізації інновацій; шостий, сьомий та восьмий інструменти зміцнюють взаємодію учасників інноваційної системи. Якщо перші дев'ять інструментів присвячені переважно стимулюванню пропозиції інновацій, то заходи з 10 по 12 спрямовані на зміцнення попиту. Останні 13 та 14 інструменти мають на увазі вплив як на попит, так і на пропозицію інновацій. Під технологічним форсайтом розуміється інструмент визначення довгострокових орієнтирів розвитку території, з світових тенденцій технологічного розвитку.

Другу групу інструментів управління інноваційним розвитком ресурсних регіонів складають специфічні заходи державного впливу, що враховують сировинну спеціалізацію економіки території. Систематизацію спеціальних інструментів було проведено на основі вивчення ключових зарубіжних та

вітчизняних робіт з інноваційного розвитку ресурсних регіонів. Специфічні інструменти було розподілено за трьома групами та зіставлено з цілями інноваційного розвитку ресурсних економік.

Аналіз існуючої літератури щодо розвитку (не лише інноваційного) ресурсних регіонів дозволив виділити три групи специфічних інструментів державного впливу на економіку ресурсних регіонів: інструменти оподаткування; інструменти, спрямовані на підвищення інклюзії добувної промисловості на економіку регіону; інструменти, які забезпечують облік інтересів населення території.

1. Інструменти оподаткування.

Перша група інструментів об'єднує заходи, пов'язані з оподаткуванням видобувних галузей із низки напрямів.

1.1. Вилучення природної ренти. Природні ресурси більшості країн вважаються загальнонаціональним надбанням і передаються природокористувачам за принципом платності. Платежі за користування природними ресурсами є основою економічних відносин видобувних підприємств та держави. Основою цих платежів служить рентний дохід, що утворюється під час експлуатації природного ресурсу, зумовлений переважно наявністю природних факторів. Рівень вилучення природної ренти на користь держави значно різниться у різних країнах. Так було в Норвегії - одне із найвищих рівнів рентних платежів, доходив до 82 % 1991 року. В Австралії навпаки податкове навантаження на видобувні підприємства є одним із найнижчих у світі і оцінюється в 15%. У Великій Британії ефективні ставки на шельфовий видобувний сектор у середньому становлять 30%. Наддоходи від природної ренти можуть служити фінансовим буфером для обмеження надмірних коливань національної валюти за зміною кон'юнктури світових сировинних ринків, а й використовуватися реалізації проектів, вкладених у

перехід від сировинного шляху розвитку та стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв.

При цьому розподіл платежів за користування природними ресурсами між національним, регіональним та місцевим бюджетами у різних країнах здійснюється по-різному. Так, у державах, де регіони мають більш високий правовий статус та ширші повноваження, на бюджети локального рівня припадає значна частина доходів від природної ренти (наприклад, Канада, та Норвегія – у частині доходів від гідроенергетики). Емпіричні докази свідчать про успішніший розвиток регіонів, які включені до кола бенефіціарів платежів за природні ресурси. Частина природної ренти, що надійшла до бюджету регіону, може бути джерелом інноваційного розвитку території.

1.2. Стимулювання ресурсної віддачі. Вилучення природної ренти може негативно впливати на ефективність видобутку природних ресурсів. Так, у міру підвищення ступеня зрілості родовища дохід підприємства знижується і робить не вигідним подальшу, більш витратну експлуатацію родовища. Тому, підвищення ефективності видобутку з корисними копалинами, пропонується застосовувати податкові пільги для вироблених ділянок надр. З одного боку, цей захід спрямований на підвищення технологічності видобутку - адже зрілі родовища складніші в експлуатації. З іншого забезпечує більш стійкий підхід до надрокористування, спонукаючи підприємства ефективніше використовувати природні багатства.

1.3. Стимулювання геологорозвідки. Податкові пільги підприємствам, які здійснюють геологорозвідку, спрямовані на розширення мінерально-сировинної бази та одночасно стимулюють наукомісткий вид діяльності. Це можуть бути як спеціальні податкові режими для нових родовищ корисних копалин, так і відрахування з інших спеціальних та загальних податків підприємств видобувної галузі.

2. Інструменти, створені задля підвищення інклюзії добувної промисловості, у економіку регіону.

Як було зазначено вище, найчастіше видобуток у регіоні здійснюється компаніями з інших країн або регіонів, які виводять значні фінансові ресурси з регіону за декількома напрямками: через канал оподаткування, через застосування трансфертних цін, а також через закупівлю обладнання, необхідного для видобутку. Тому щоб регіон став одним із бенефіціарів присутності добувної промисловості на своїй території, необхідно забезпечити інклюзію галузі видобутку в економіку регіону. Податкові методи інклюзії були описані вище. Зупинимось докладніше на неподаткових методах.

2.1. Розвиток супутніх виробництв та сервісів. Видобуток корисних копалин стає все більш високотехнологічним видом діяльності. Вичерпання доступних родовищ змушує видобувні компанії розробляти нові технології видобутку для отримання ресурсів у складних кліматичних, природних і технологічних умовах (наприклад, видобуток сланцевої нафти, на Арктичному шельфі). Обладнання для видобутку корисних копалин стає все складнішим і становить істотну частину витрат видобувних компаній. Таким чином, видобувна галузь ставить попит на інноваційне обладнання, налагодження виробництва якого в регіоні дозволить усунути один із відтоків коштів з регіону з одного боку, а з іншого - стимулює інноваційний розвиток.

2.2. Розвиток обробних виробництв. Іншим способом інклюзії видобувних компаній в економіку регіону є розвиток обробних галузей на основі ресурсу, що видобувається в регіоні. Включення в глобальний ланцюжок створення цінності дозволить збільшити додану вартість, що створюється в регіоні, збільшить кількість робочих місць, а також стимулює інноваційний розвиток, за умови, організації виробництв вищого переділу.

2.3. Розвиток науки та технологій. Зобов'язання щодо створення та розвитку наукових організацій, університетів можуть утримуватися у дозволах

на видобуток (ліцензіях, концесійних угодах) у регіоні. Подібні зобов'язання, включені до умов концесій видобувних компаній у Норвегії, дозволили свого часу створити науково-технічну базу видобувної галузі. Замовлення на дослідження та розробки, що виходить від видобувних підприємств може стосуватися вдосконалення методів геологорозвідки, технології видобутку корисних копалин, ресурсозбереження.

Найчастіше країни та регіони, які мають переважно сировинну спеціалізацію економіки, відчувають брак знань і технологій, що відповідають світовому рівню. Поява видобувних компаній на території регіону здатна дати поштовх інноваційному розвитку, за наявності грамотної регіональної політики, спрямованої на приплив та абсорбцію нових знань та технологій у регіоні.

3. Облік інтересів населення та майбутніх поколінь

Головною загрозою стійкості розвитку, заснованого на експлуатації природних ресурсів, є їхня вичерпність. Тому в комплекс заходів щодо розвитку ресурсної території необхідно включати заходи, що враховують цю властивість природних ресурсів.

3.1. Розподіл фінансових потоків бюджету та рентних надходжень. Причини необхідності акумулювання надходів, пов'язаних з експлуатацією природних ресурсів, були описані вище в групі інструментів оподаткування. Однак акумуляція рентних доходів необхідна не лише для вирівнювання обмінного курсу національної валюти та врахування інтересів підприємств несіровинного сектора. Доходи від природних багатств належать не лише сучасним, а й майбутнім поколінням, тому влада багатьох країн виділила рентні надходження з державного бюджету та створила окремі фонди розвитку, з яких фінансуються програми довгострокового розвитку країн та регіонів. Фонди, що накопичують рентні надходження, зазвичай створюються на національному рівні. Однак якщо регіон є одним із бенефіціарів надходження рентних платежів,

то подібний накопичувальний фонд може створюватись і на регіональному рівні для забезпечення цілей довгострокового розвитку регіону.

3.2. Розвинена система соціального контролю над рентними потоками. Серед особливостей ресурсних економік називається високий рівень корупції та непрозорість розподілу рентних доходів. Владні еліти та власники видобувних компаній не зацікавлені у підвищенні транспарентності фінансових потоків, що формуються від експлуатації природних ресурсів, бажаючи акумулювати у своїх руках більшу частину доходу та значні владні повноваження. Боротьбі з корупцією у сфері розподілу рентних надходжень сприяє розвинена система громадського контролю, забезпечує прозорість рентних потоків, а також процесу розподілу родовищ корисних копалин.

3.3. Стимулювання ефективності видобутку, екологічних вимог. Принципи стійкості розвитку ресурсних регіонів вимагають пред'явлення підвищених вимог до видобувних підприємств щодо екологічності видобутку та ефективності використання природних ресурсів. Наявність таких вимог спонукає добувні компанії використовувати більш складні, інноваційні технології, що разом із застосуванням інструментів інклюзії сприяє інноваційному розвитку території.

3.4. Участь усіх рівнів влади у керуванні природними ресурсами. Більшість розглянутих вище інструментів розвитку ресурсних регіонів передбачає наявність досить широких повноважень у регіональній владі та можливостей впливу на видобувні компанії. Вилучення надходів, локалізація постачальників та створення дослідницьких центрів на території присутності не є прямим інтересом добувних компаній. Застосування цих інструментів можливе лише за наявності реальних важелів на видобувні підприємства. Легітимне оформлення інтересів регіону присутності видобувних компаній може набувати форм ліцензування, концесійних угод, однієї зі сторін, в яких будуть регіональні та місцеві влади.

Наведена вище класифікація специфічних інструментів публічного управління інноваційним розвитком ресурсних регіонів представляє впорядковану сукупність заходів, апробовану емпірично за умов реальних ресурсних територій. Проте вибір тих чи інших інструментів має здійснюватися з урахуванням глибокого аналізу особливостей соціально-економічних умов конкретного регіону та інтересів основних суб'єктів регіональної економіки. Тому для забезпечення точного «налаштування» механізму публічного управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону особливо конкретної території необхідно виконати ряд етапів:

1. Аналіз соціально-економічних умов регіону. Незважаючи на наявність загальних для ресурсних регіонів закономірностей розвитку, вихідні умови можуть відрізнятися, що потребує «налаштування» механізму для конкретних економічних передумов.

2. Аналіз регіональної інноваційної системи. У літературі наводяться ряд схем системного аналізу РІС [8]. У більшості випадків системний аналіз включає: - оцінку компонентів РІС (потенціалу акторів, учасників системи); аналіз функцій системи зі створення, поширення та використання інновацій; оцінка інституційних умов реалізації стратегії. Пропонується використовувати вихідну точку аналізу оцінку інноваційного потенціалу ресурсного регіону. Організаційно, первинний аналіз РІС має проводитись із залученням широкого кола експертів, які представляють інтереси різних акторів РІС, а також зовнішніх експертів із спеціальних організацій розвитку міжнародного чи національного рівня або представників влади з інших ресурсних регіонів, які мають досвід успішної реалізації інноваційної політики. Оскільки ресурсні регіони часто відчують нестачу у власних компетенціях та знаннях, зовнішні експерти можуть відіграти важливу роль у трансляції накопиченого досвіду.

3. Аналіз інтересів основних суб'єктів регіональної економіки. На цьому етапі визначаються важливі стейкхолдери майбутнього механізму, інтереси якого

він зачіпає. Виявляються переваги учасників та стимули, які є суттєвими для цілеспрямованого впливу на прийняті ними рішення та дії.

4. Формулювання цілей інноваційного розвитку здійснюється на основі попереднього аналізу РІС та з урахуванням інтересів основних регіональних стейкхолдерів, спираючись на принципи сталого розвитку території та заходи підтримки національного рівня. Цілі повинні бути декомпозовані за основними компонентами та етапами, мати чіткі та вимірні критерії досягнення. Вибір конкретних цілей інноваційного розвитку ресурсного регіону має здійснюватися з урахуванням аналізу інноваційного потенціалу конкретного регіону, загроз та можливостей соціально-економічного розвитку. Можливий список цілей інноваційного розвитку ресурсного регіону включає:

- цілі підвищення інклюзії добувної промисловості в економіку регіону за напрямками: про розвиток НДДКР; про розвиток більш глибокої переробки ресурсу, що видобувається; про розвиток супутніх видобутку виробництв та сервісів;
- цілі розвитку підприємництва та інновацій;
- цілі підвищення екологічності видобутку та супутніх виробництв, цілі ресурсозбереження.

5. Селекція управлінських інструментів - проводиться на підставі наведеної вище класифікації загальних та специфічних заходів щодо стимулювання інноваційного розвитку в регіоні, а також результатів аналізу та поставлених цілей розвитку.

6. Забезпечення застосування механізму. Важливість цього етапу обговорював Л. Гурвіц [4]. Теоретичні моделі ігор, які розглядаються в рамках концепції економічних механізмів, мають низку припущень, згідно з якими учасники гри обирають між обмеженим набором стратегій, які формують безліч законних стратегій (legal strategies). Проте насправді безліч стратегій ширше і крім «законних» включає «незаконні» способи поведінки (illegal strategies), не

вписані в теоретичну модель. Економічні механізми власними силами не обмежують учасників у виборі, вони лише створюють необхідні стимули, що спрямовують дії гравців. Тому для успішної реалізації економічного механізму важливим є забезпечення його коректного застосування (enforcement). Тобто реальний механізм не є самопідтримним і потребує спеціальних контролерів, які стежать за виконанням встановлених правил. Тоді, за Ювеналом Л. Гурвіц ставить питання, чи не буде потрібно нескінченне число контролерів за контролерами для забезпечення ефективної дії механізму [4]. Відповідаючи на це питання, автор зазначає, що запорукою успішної реалізації економічного механізму є розвинена судова система, яка складається з «контролерів», моральні установки яких узгоджуються з виконанням встановлених правил (законів), а також розвинений інститут демократії, що забезпечує змінність «контролерів», у разі їх корумпованості. Можливість усунення корумпованого «контролера» від його ролі є важлива роль демократії в цій системі [4].

Висновки

Узагальнюючи викладене вище, зазначимо, що:

- накопичений до теперішнього часу теоретичний доробок та практичний досвід розробки та реалізації політики інноваційного розвитку пропонує широкий спектр підходів та інструментів інноваційного розвитку;
- при формуванні механізму управління інноваційним потенціалом ресурсних регіонів необхідно враховувати особливості їхнього соціально-економічного розвитку;
- успішність реалізації механізму управління інноваційним потенціалом ресурсного регіону багато в чому зумовлена наявністю контролю з боку широких кіл населення території.

Література

1. Etzkowitz H., Leydesdorff L. The Triple Helix of University-Industry-Government Relations: A Laboratory for Innovation Studies. *EASST Review*. 1997. Vol. 14, № 1. P. 14–19.
2. Edquist C. *Systems of Innovation: Technologies, Institutions and Organizations*. London : Pinter Publishers, 1997. 408 p.
3. Rodríguez-Pose A., Cataldo M. D. The role of public policy in regional innovative capacity. *Journal of Economic Geography*. 2015. Vol. 15, Iss. 4. P. 699–725.
4. Hurwicz L., Maskin E., Myerson R. *Fundamentals of mechanism design*. In: Cambridge University Press. 2008. 488 p.
5. Nelson R. R., Winter S. G. *An Evolutionary Theory of Economic Change*. Cambridge, MA : The Belknap Press of Harvard University Press, 1982. 437 p.
6. Lundvall B.-Å. *National Innovation Systems: Analytical Perspectives and Development Problems*. Aalborg University Press, 1992. 238 p.
7. Etzkowitz H. *The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action*. New York : Routledge, 2008. 200 p.
8. Edler J., Georghiou L. Public procurement and innovation—Resurrecting the demand side. *Research Policy*. 2007. Vol. 36, Iss. 7. P. 949–963.

References

1. Etzkowitz, H. and Leydesdorff, L. (1997), “The Triple Helix of University-Industry-Government Relations: A Laboratory for Innovation Studies”, *EASST Review*, vol. 14, no. 1, pp. 14–19.
2. Edquist, C. (1997), *Systems of Innovation: Technologies, Institutions and Organizations*, Pinter Publishers, London, UK.

3. Rodríguez-Pose, A. and Cataldo, M.D. (2015), “The Role of Public Policy in Regional Innovative Capacity”, *Journal of Economic Geography*, vol. 15, iss. 4, pp. 699–725.
4. Hurwicz, L., Maskin, E. and Myerson, R. (2008), *Fundamentals of Mechanism Design*, Cambridge University Press, Cambridge, USA.
5. Nelson, R.R. and Winter, S.G. (1982), *An Evolutionary Theory of Economic Change*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, MA, USA.
6. Lundvall, B.-Å. (1992), *National Innovation Systems: Analytical Perspectives and Development Problems*, Aalborg University Press, Aalborg, USA.
7. Etzkowitz, H. (2008), *The Triple Helix: University-Industry-Government Innovation in Action*, Routledge, New York, USA.
8. Edler, J. and Georghiou, L. (2007), “Public Procurement and Innovation – Resurrecting the Demand Side”, *Research Policy*, vol. 36, iss. 7, pp. 949–963.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2025 р.